

25 jaar Belgische multilaterale samenwerking
**Kan een kleine speler
groot worden in
multilateraal verband?**

door Kris Panneels

MO*papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. **MO*papers** worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO*papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Kris Panneels is sinds 1975 werkzaam op het domein van de multilaterale ontwikkelingssamenwerking. Als verantwoordelijke voor de Directie Multilaterale Samenwerking van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking tussen 2003 en 2011 was hij een bevoorrecht getuige van de evolutie die deze sector heeft gekend. Op het einde van zijn loopbaan schreef hij een analyse van de trends in de multilaterale ontwikkelingssamenwerking tijdens de voorbije vijftientig jaar.

Redactieraad **MO*papers**: Saartje Boutsen (Vredeseilanden), Lieve De Meyer (eindredactie), Rudy De Meyer (11.11.11), Gie Goris (MO*), Brigitte Herremans (Broederlijk Delen), Nadia Molenaers (IOB Antwerpen), Marieke Poissonnier, (Oxfam-Wereldwinkels), Arne Schollaert (Oxfam-Wereldwinkels), Liesbet Vangeel (FOS-Socsol), Emiel Vervliet.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Suggesties: emiel.vervliet@telenet.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het printmagazine MO*, de mondiale nieuwssite www.MO.be, en van de nieuwsbrief eMO* (tweemaal per week). Verder organiseert de vzw MO* lezingen en mondiale cafés.

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

Inleiding

Deze paper brengt een bondig en toegankelijk overzicht van de Belgische samenwerking met multilaterale partners tijdens de voorbije vijftientig jaar. We baseren ons vooral op de omvang en de evolutie van de financiële stromen, maar brengen daarnaast ook enkele inhoudelijke aspecten onder de aandacht. Er is immers weinig informatie beschikbaar over de aard en de finaliteit van het Belgisch multilateraal samenwerkingsbeleid, dat toch een omvangrijk deel van de Belgische

ontwikkelingssamenwerking vertegenwoordigt. In het algemeen zijn er weinig publicaties over de veranderingen die dat beleid heeft gekend. Met deze analyse proberen wij enige bescheiden institutionele kennis bijeen te brengen die het gemakkelijker moet maken om de huidige invulling van het multilaterale beleid in een bredere en vooral ook langeretermijncontext te plaatsen.

AFBAKENING VAN HET WERKDOMEIN

Hoewel iedereen intuïtief vrij goed begrijpt wat multilaterale samenwerking inhoudt, is het toch nuttig om wat dieper in te gaan op de juiste afbakening van het begrip, zeker wanneer het gaat om financiële en budgettaire stromen. Een belangrijke reden hiervoor is dat de standaard informatiebron over ontwikkelingssamenwerking, met name het Ontwikkelingscomité (DAC) van de OESO, heel specifieke definities hanteert die niet altijd stroken met de intuïtieve invulling van het concept.

Intuïtief zouden we de multilaterale samenwerking omschrijven als de officiële ontwikkelingshulp die wordt toegekend aan of via internationale organisaties. Het cruciale aspect en het grote verschil tussen de gewone en de officiële definitie van de term multilateraal zit verscholen in de nuance tussen 'aan' en 'via'. De officiële definitie van het DAC beperkt de multilaterale hulp tot bijdragen aan de gemeenschappelijke middelen van de organisatie. Dat zijn de middelen die in een gemeenschappelijke pot worden gestort en waarvan het precieze gebruik wordt bepaald door de beheerraad van de betrokken instelling. In het jargon worden dit de core-bijdragen genoemd.

Daarnaast ontvangen multilaterale organisaties echter ook veel bijdragen die niet in de gemeenschappelijke pot terechtkomen, maar gekenmerkt worden door een bepaalde graad van oormerking. Oormerking betekent dat de donor in zekere mate zelf bepaalt waarvoor de bijdrage kan worden gebruikt. Deze sturing door de donor vormt voor het DAC de aanleiding

om de geboden hulp als bilateraal aan te merken. Het DAC registreert bijdragen die via de multilaterale organisaties worden gekanaliseerd dus als bilateraal. In de praktijk is er echter maar zelden sprake van aansturing of controle door de bilaterale donoren. Het initiatief voor een interventie, de uitwerking van het concept, de onderhandelingen met het ontvangende land en de uitvoering van het project of programma berusten in negen van de tien gevallen immers uitsluitend bij de multilaterale organisatie. Met andere woorden: de bilaterale aansturing beperkt zich veelal tot het positief beantwoorden van een financieringsverzoek vanwege een multilaterale instelling. Dat verklaart waarom we in deze analyse ook de geormerkte bijdragen aan de multilaterale instellingen onderzoeken. In de beleidsoptiek en budgettair technisch gezien worden deze geormerkte bijdragen trouwens veelal, zij het niet altijd, in de multilaterale afdeling van de begroting(en) opgenomen.

De enige grote uitzondering bij deze nuancering en uitbreiding van het concept van de multilaterale samenwerking is de zogenaamde 'gedelegeerde samenwerking'. Dit is een financieringsvorm waarbij de Belgische overheid een deel van de bilaterale enveloppes toevertrouwt aan multilaterale partners, maar wel in overleg met het partnerland en expliciet als onderdeel van de bilaterale samenwerking.

Gelukkig is de bredere interpretatie van de multilaterale samenwerking intussen ook aanvaard door het DAC en bevat

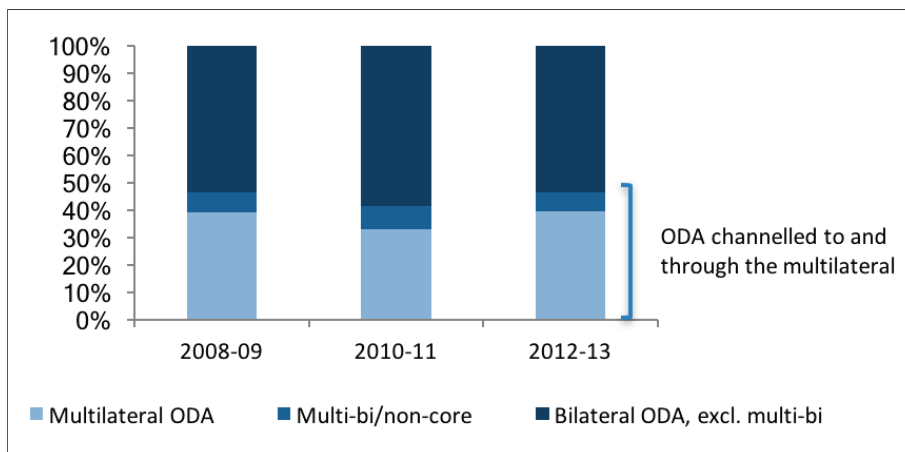

ten de recentere publicaties over het multilaterale beleid nu ook systematisch gegevens over de kanalisering van (zogenaamd bilaterale) fondsen via multilaterale organisaties (*use of multilateral organisations*). In de DAC-statistieken vinden we nu dus ook cijfers over de non-core-bijdragen of multi/bi-bijdragen¹.

In onze analyse beschouwen we ook de bijdragen aan de Europese instellingen als multilateraal, hoewel je zou kunnen stellen dat de Europese instellingen ‘enig in hun soort’ (*sui generis*) zijn en als dusdanig niet volledig overeenkomen met gewone multilaterale instellingen.

Om te bepalen of een begunstigde organisatie als dan niet als multilateraal kan worden beschouwd, baseren we ons hier in essentie op een pragmatische regel: de bijdragen die gefinancierd werden of worden op de multilaterale afdeling van het Belgische federale budget voor ontwikkelingssamenwerking of bijdragen die afkomstig zijn van andere departementen en die als Belgische multilaterale ODA worden geregistreerd in de ODA-statistieken.

Figuur 1: Aandeel van de ODA aan en via het multilaterale systeem, gemiddelden per twee jaar, bruto besteding, België

Bron: DAC Development Cooperation Report 2015 p. 183.

¹ Wie belangstelling heeft voor de internationale classificatie van multilaterale instellingen door het DAC, vindt zijn gading via deze link: <http://www.oecd.org/dac/stats/annex2.htm>

Multilaterale samenwerking in enge en in brede zin

De multilaterale hulp van België (in brede zin, dus inclusief de geoordeelde bijdragen) vormt een substantieel aandeel van de Belgische officiële ontwikkelingshulp (ODA). Af en toe, onder meer nog in 2013 en 2014, was deze hulpmodaliteit zelfs omvangrijker dan de bilaterale officiële hulp, zoals blijkt uit Grafiek 1.

We wijzen er onmiddellijk op dat deze manier van voorstellen een kleine overschatting van de multilaterale hulp inhoudt, aangezien een (beperkt) deel ervan de vorm aanneemt van gedelegeerde samenwerking met multilaterale organisaties in de Belgische partnerlanden. Budgettair en beleidsmatig maakt die gedelegeerde samenwerking eigenlijk deel uit van de bilaterale samenwerking. We komen daar later op terug. Ook de humanitaire samenwerking met multilaterale organisaties is natuurlijk opgenomen in dit brede plaatje, inclusief de hulp aan het Rode Kruis (dat eigenlijk een ngo is).

Onder deze brede definitie valt bijgevolg alle Belgische financiering die ten goede komt van multilaterale of internationale organisaties, inclusief de Europese instellingen. Conceptueel valt dit samen met wat in de rapportering aan het Ontwikkelingscomité (DAC) van de OESO onder de rubriek *Use of multilateral organisations* valt.

We kunnen gerust stellen dat de multilaterale ODA al sinds decennia structureel 40 à 50% van de Belgische ODA uit-

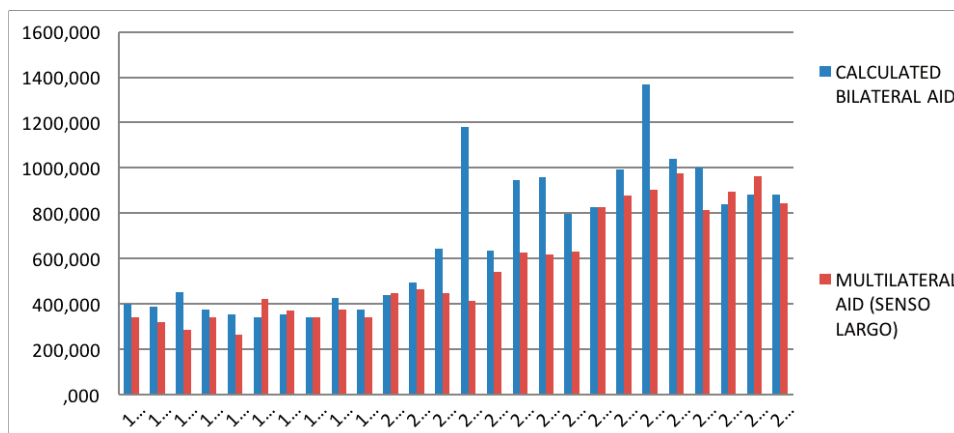
maakt. De jaren waarin dit percentage onder de drempel van 40% viel, zijn namelijk de jaren waarin de Belgische ODA eerder kunstmatig hoog lag door punctuele (en hoge nominale) schuldwijscheldingsoperaties door de Nationale Delcredere-dienst. Die worden uiteraard bij de bilaterale ODA-stromen gerekend. De multilaterale hulp daalde beneden 40% van de Belgische ODA in de volgende jaren: 38,5% in 1992, 25,6% in 2003, 39,5% in 2005, 38,5% in 2006 en 39,1% in 2010.

We kunnen vier categorieën multilaterale partners onderscheiden:

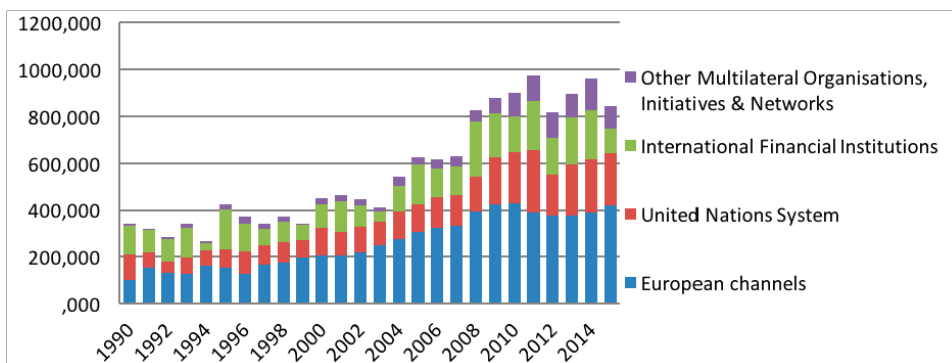
- de instellingen van de Europese Unie
- de organisaties van het systeem van de Verenigde Naties
- de Internationale Financiële Instellingen (IFI's)
- de andere multilaterale organisaties van gouvernementele of privaatrechtelijke aard

Grafiek 1 en 2 maken duidelijk dat de Europese samenwerking in de loop der jaren steeds belangrijker is geworden en geregeld ongeveer de helft of meer van de totale Belgische multilaterale hulp bedroeg. Vanaf 2009 zien we evenwel een lichte knik in deze bijdragen. Een tweede vaststelling betreft de blijvend dominante positie van de drie grote multilaterale kanalen: de Europese Unie, het VN-systeem en de Internationale Financiële Instellingen. Niettemin wordt over deze langere periode toch ook de opkomst van de andere multilaterale organisaties goed zichtbaar.

Grafiek 1: Belgische ODA 1990-2015 multilateraal (in brede zin) versus bilateraal

Grafiek 2: Samenstelling van de Belgische multilaterale ODA 1990-2015 (in miljoen euro)

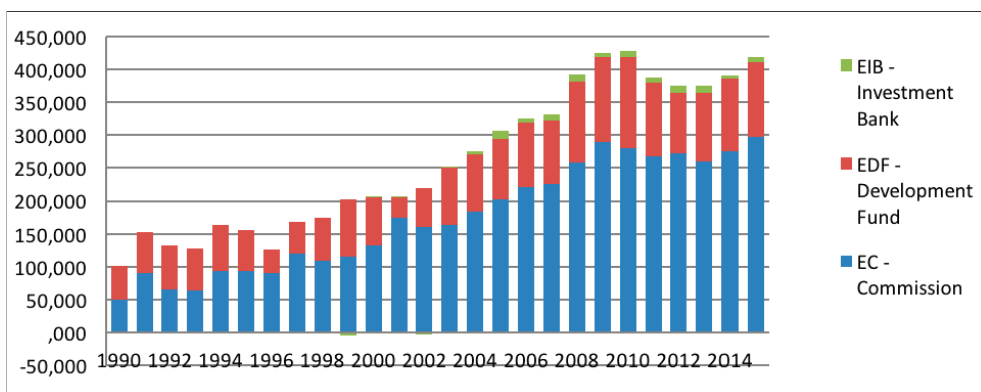

De Belgische multilaterale hulp via het Europese kanaal

Ongeveer de helft van de Belgische multilaterale hulpstromen heeft betrekking op hulp die verloopt via de Europese Unie. Het grootste deel van deze ‘Belgisch-Europese’ hulpstromen wordt rechtstreeks gefinancierd via de Europese begroting en staat in de OESO-DAC-statistieken opgenomen als officiële hulp van België. De Belgische overheid beschikt over weinig manoeuvreerruimte om de omvang of besteding van deze stromen te beïnvloeden. Het gaat immers om verplichte bijdragen en de bestemming ervan wordt volledig op Europees niveau vastgelegd. (Toch bevat de blauwe kolom ook enkele vrijwillige bijdragen – zie Grafiek 5).

Het andere deel, ongeveer één derde, daarentegen staat ingeschreven in de begroting van DGD. Deze bijdragen zijn bestemd voor het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) en de Europese Investeringsbank (EIB) (voor activiteiten in ontwikkelingslanden). De omvang ervan wordt ook op Europees vlak vastgelegd, uiteraard in het kader van de formele beslissingsinstanties. De lidstaten beschikken hier eigenlijk evenmin over alternatieve bestedingsmogelijkheden. Het gaat immers ook om een verplichte bijdrage, de betalingstermijnen zijn zeer strikt en bij vertraging zijn verwijlinteressen verschuldigd.

Grafiek 3: Evolutie Belgische ODA via EU-kanalen 1990-2015 (in miljoen euro)

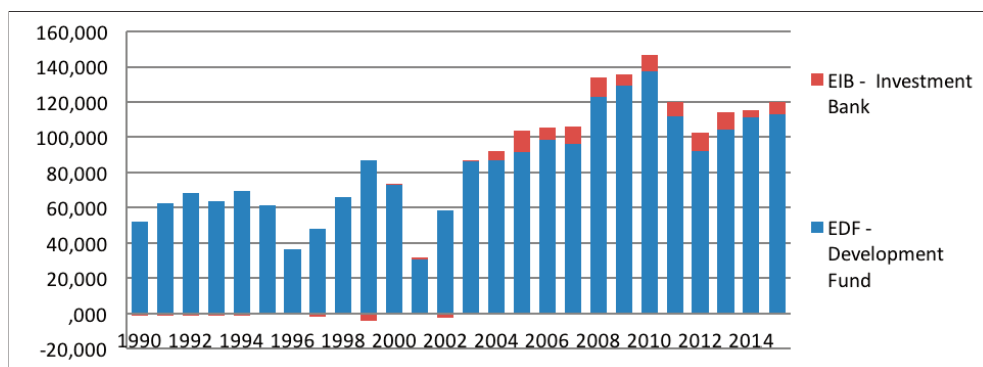
DE EVOLUTIE VAN DE BIJDRAGEN AAN HET EOF EN DE EIB

De bijdragen aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) en de Europese Investeringsbank (EIB) vloeien voort uit het Verdrag van Cotonou. Dat verdrag kwam tot stand in opvolging van de vroegere verdragen van Yaoundé en Lomé. De omvang van de bijdragen wordt vastgelegd op Europees niveau. Op die manier vormt het EOF het financiële instrument van die belangrijke politieke akkoorden tussen de Europese Unie en de landen van Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan (de ACS-landen). Het meest recente EOF (het elfde in de reeks) werd vastgesteld op 30,5 miljard euro en loopt van 2014 tot 2020. Het aandeel van België bedraagt 3,24%. De effectieve betalingen aan het EOF gebeuren op basis van de financieringsbehoeften van de Commissie, die op hun beurt afhankelijk zijn

van de programmering en de uitvoering van de Europese ontwikkelings samenwerking. Die band met de uitvoering verklaart waarom de bijdragen soms nogal fluctueren. Grafiek 4 geeft een overzicht van de evolutie over de laatste 25 jaar.

De negatieve bedragen tot 2002 zijn te verklaren door de OESO-DAC-regels die bepalen dat terugbetalingen op vroeger toegekende leningen moeten worden geregistreerd als negatieve ODA-stromen. Die leningen zijn afkomstig van de EIB, want het EOF zelf werkt volledig op basis van giften. Het is overigens pas vanaf 2004 dat de Europese Investeringsbank rechtstreeks bijdragen ontvangt van DGD.

Grafiek 4: Belgische bijdragen aan het EOF en de EIB 1990-2015 (in miljoen euro)

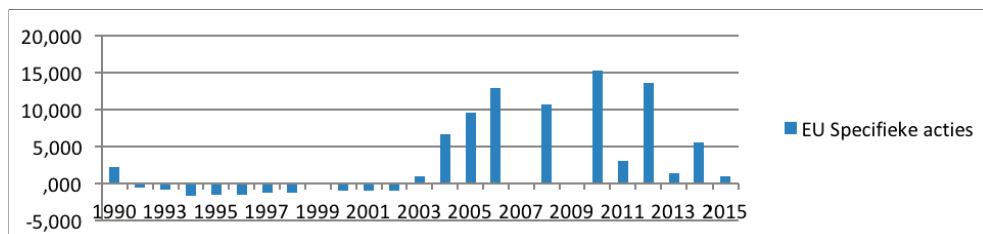
BIJKOMENDE SAMENWERKING MET DE EUROPESE UNIE

Er bestaat een uitzondering op de regel van de verplichte aard van de bijdragen aan de Europese Unie. Die uitzondering heeft betrekking op Europese initiatieven waarvoor de Commissie aparte (en vrijwillige) bijdragen vraagt van de lidstaten.

De omvang van die vrijwillige bijdragen schommelt nogal en is gebonden aan specifieke initiatieven op het niveau van de begunstigde landen of van de internationale gemeenschap. Tot

2008 werden deze interventies, veelal leningen ten gunste van de landen rond de Middellandse Zee, gefinancierd door de FOD Financiën. Maar sinds 2008 financiert DGD ook enkele interventies van de Europese Commissie in het kader van de gedelegeerde samenwerking. De praktijk van de vrijwillige bijkomende financiering bestaat dus al lang, maar is recentelijk versterkt door de instelling van een Trust Fund-mechanisme op Europees vlak.

Grafiek 5: Belgische vrijwillige medefinanciering van specifieke EU-acties 1990-2015 (in miljoen euro)

De Belgische multilaterale hulp via het kanaal van de VN

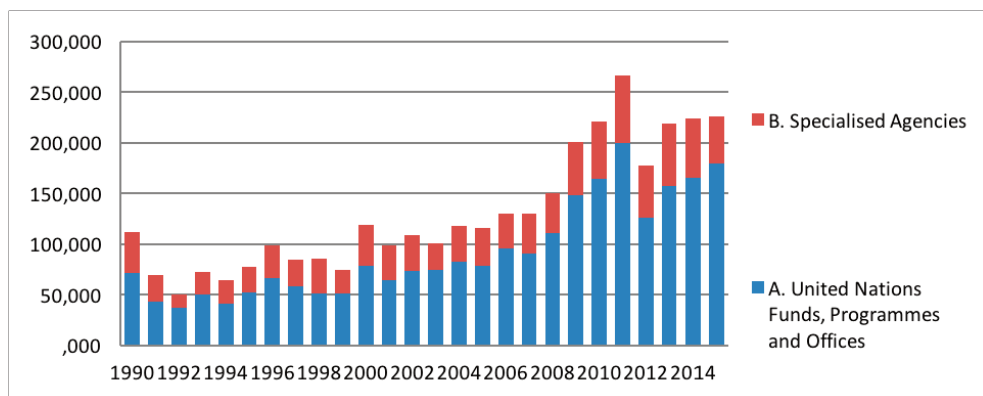
Het tweede grote kanaal van de multilaterale samenwerking zijn de organisaties van de Verenigde Naties. Het is gebruikelijk om het VN-systeem als één geheel te benaderen. De verschillende organisaties van dat systeem vertonen een aantal gelijke kenmerken: ze rapporteren aan de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) en/of aan de Algemene Vergadering in New York en de Algemeen Secretaris van de VN treedt op als ‘primus inter pares’ voor alle algemeen directeurs van de individuele organisaties, van de zogenaamde gespecialiseerde instellingen².

Het is voor deze analyse belangrijk om een onderscheid te maken tussen twee categorieën binnen het VN-systeem.³ In de eerste plaats is er de VN zelf, dat wil zeggen het secretariaat en diverse bureaus of afdelingen van de organisatie, met inbegrip van de vele fondsen en programma’s die het VN-systeem rijk is.

Het grote kenmerk van deze eerste categorie VN-organen is dat zij allemaal onder de bevoegdheid van de Algemeen Secretaris van de VN vallen. De hoofden van de grote fondsen en programma’s als het Ontwikkelingsprogramma UNDP of het Kinderfonds UNICEF worden aangesteld door de Algemeen Secretaris.

De tweede categorie VN-organen zijn de gespecialiseerde instellingen die juridisch en functioneel autonoom zijn. Hun oprichting vereist dus internationale verdragen en formele ratificatieprocedures. Hun hoofden worden aangesteld door de Algemene Conferenties waar alle lidstaten aan deelnemen. Hun budget is onafhankelijk van de VN-begroting, hoewel de verdeelsleutels voor de verdeling van de bijdragen tussen de lidstaten meestal een afspiegeling vormen van de VN-begroting.

Grafiek 6: Belgische multilaterale bijdragen aan de VN-organisaties 1990-2015 - enkel ODA (in miljoen euro)

Zoals uit Grafiek 6 blijkt, kenden de bijdragen aan de VN-organisaties en aanverwante programma’s in de jaren 2007-2011 een substantiële verhoging (verdubbeling). In 2012 kwam er evenwel een sterke terugval en die wordt maar geleidelijk aan hersteld.

² Bijvoorbeeld als voorzitter van de Chief Executive Board, een orgaan dat alle VN-organisaties bijeenbrengt.

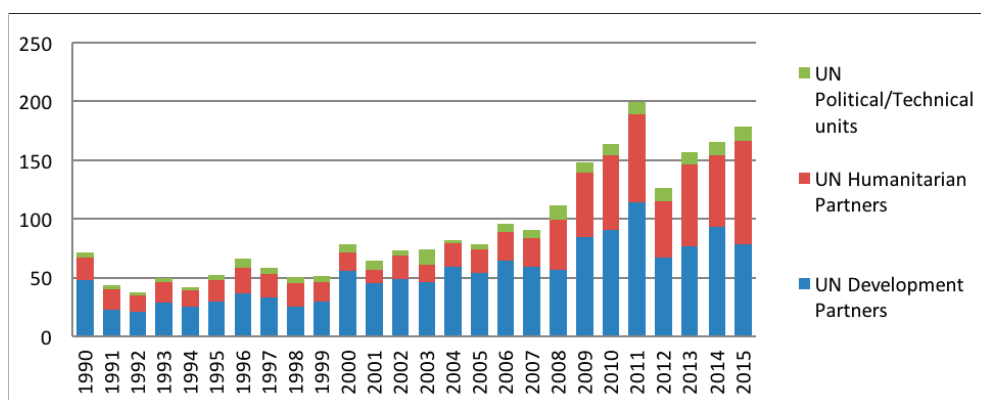
³ In vroegere analyses hadden we ook nog een derde categorie van zogenaamde aanverwante programma’s opgenomen. Deze categorie bestaat uit diverse ontwikkelingsrelevante programma’s en initiatieven die in de loop van de jaren het licht hebben gezien en die als kenmerk hebben dat zij op een substantiële wijze gesponsord of beheerd worden door VN-organisaties en/of de Wereldbank. De meeste daarvan zijn in deze analyse terug te vinden onder het vierde kanaal (andere multilaterale organisaties en initiatieven).

VN-FONDSEN EN -PROGRAMMA'S

Het grootste deel van de bijdragen aan het VN-systeem in ruime zin gaat naar de zogenaamde fondsen en programma's, dat wil zeggen de institutionele organen binnen het VN-systeem die specifiek werden gemandateerd om ontwikkelingsactiviteiten uit te voeren⁴. Het gaat in eerste instantie om UNDP, maar ook om de vele andere fondsen en programma's die meer thematisch gericht zijn.

We kunnen voor de analyse verder nog een onderscheid maken tussen de VN-organisaties met een duidelijk ontwikkelingsmandaat, met een humanitair mandaat en ten slotte met een meer technisch of politiek mandaat. Grafiek 7 geeft een beeld van die opdeling.

Grafiek 7: Bijdragen aan VN-fondsen, programma's en bureaus 1990-2015 - enkel ODA (in miljoen euro)

Inhoudelijk is deze opdeling zeker niet zuiver of onbetwist en er is vaak sprake van een zekere overlapping. Zo heeft UNICEF naast een ontwikkelingsopdracht ook een belangrijke hoeveelheid humanitaire taken op zich genomen. Hetzelfde geldt in mindere mate ook voor het UNDP en het Bevolkings-

fonds UNFPA. Maar de opdeling geeft wel een idee van de manier waarop de beleidsaccenten de laatste 25 jaar zijn geëvolueerd. Zo is de verhoging van de humanitaire multilaterale hulpstromen over de laatste tien jaar (het rode deel in de kolommen van Grafiek 7) duidelijk zichtbaar⁵.

EVOLUTIE VAN DE BIJDRAGEN AAN DE VN-ONTWIKKELINGSFONDSEN

Grafiek 8 toont de evolutie van de Belgische bijdragen aan de ontwikkelingsfondsen van de VN. UNDP was in de jaren 1990 veruit de belangrijkste begunstigde, maar moet dat belang nu delen met UNICEF dat sinds 2009 een grote stijging heeft gekend. UNICEF heeft overigens zoals vermeld een dubbel mandaat: het is zowel actief in het traditionele ontwikkelingsdomein als in de humanitaire sector⁶. Bijdragen die vrij stabiel zijn gebleven over de jaren heen, zijn die voor het aidspro-

gramma UNAIDS en het kapitaalontwikkelingsfonds van de VN UNCDF. We merken eveneens dat de bijdragen aan het Agentschap voor Gendergelijkheid en Empowerment van Vrouwen UN Women veel zichtbaarder zijn dan die aan de institutionele voorganger UNIFEM. Een organisatie die van de radar is verdwenen, is de Conferentie voor Handel en Ontwikkeling UNCTAD. In 1990 ontving deze organisatie nog ruim 8 miljoen euro (ten gunste van het grondstoffenfonds).

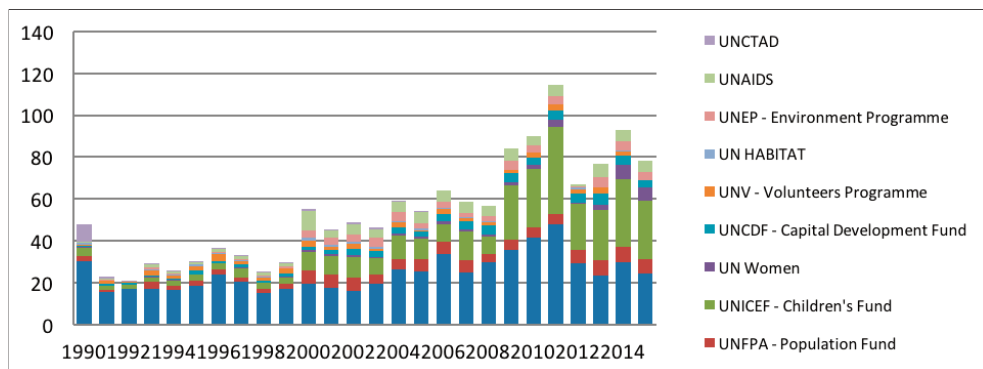
⁴ We nemen hier ook het ODA-deel van de verplichte bijdragen aan de VN op.

⁵ Eigenlijk wordt de omvang van het rode deel hier onderschat, omdat de humanitaire financiering bij UNDP, UNICEF, UNFPA en FAO er niet bij inbegrepen is. Ook de organisaties van het Rode Kruis zijn niet inbegrepen.

⁶ In grafiek 8 zijn beide aspecten natuurlijk samen genomen, aangezien het om dezelfde organisatie gaat.

Grafiek 8: Evolutie van de Belgische bijdragen aan de VN-ontwikkelingspartners 1990-2015 (in miljoen euro)

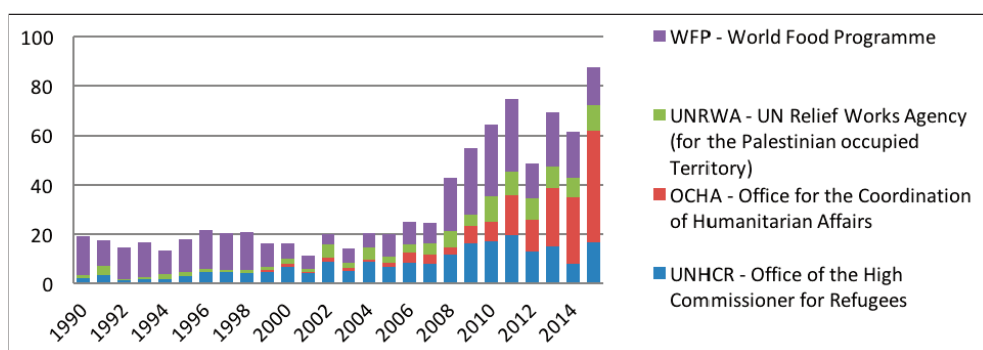

HUMANITAIRE HULP VIA DE VN-KANALEN

De stijging van de bijdragen aan de humanitaire organisaties en fondsen van de VN is zeer goed te volgen in Grafiek 9. De dominante positie van het Wereldvoedselprogramma WFP is weggeëmd en vooral het Bureau voor de coördinatie van Humanitaire Zaken OCHA kende een sterke groei. Ook de Organisatie van de Verenigde Naties voor hulpverlening aan Palestijnse vluchtelingen in het Nabije Oosten UNRWA is de laatste jaren merkbaar gestegen. Het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties UNHCR groeide ook merkbaar van 2006 tot 2011, maar viel nadien enigszins terug.

We moeten erop wijzen dat deze grafiek geen exhaustief beeld geeft van de multilaterale humanitaire interventies⁷. Twee belangrijke partnerorganisaties komen hier immers niet in voor: UNICEF, omdat het naast een humanitaire roeping ook veel ontwikkelingswerk uitvoert (en dus opgenomen staat in de vorige rubriek⁸) en de Voedsel- en Landbouworganisatie FAO, die als gespecialiseerd agentschap onder die categorie aan bod zal komen.

Grafiek 9: Evolutie van de Belgische bijdragen aan de humanitaire VN-partners 1990-2015 (in miljoen euro)

⁷ De organisaties van het Internationale Rode Kruis (ICRC en IFRC) komen niet voor in deze categorie, omdat zij juridisch te beschouwen zijn als internationale ngo's. We hebben ze voor onze analyse ondergebracht onder categorie vier.

⁸ Evenals in mindere mate UNDP en UNFPA.

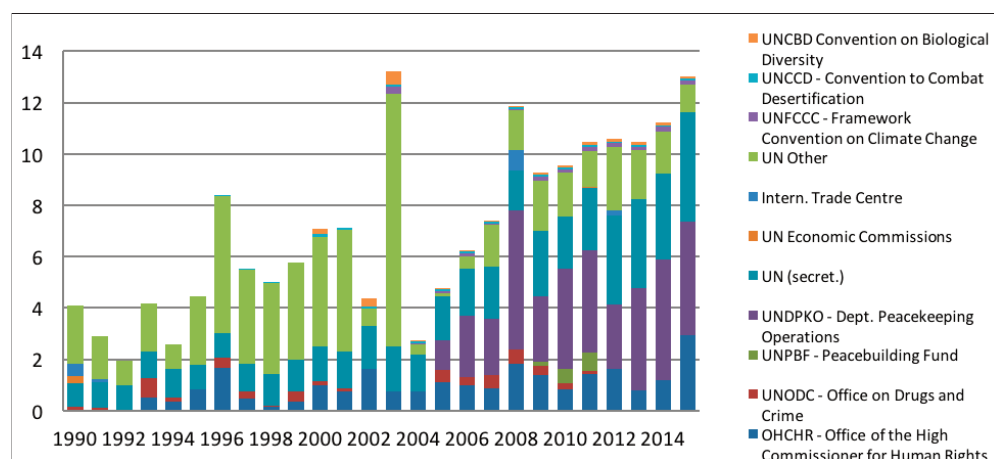
BIJDRAGEN AAN DE MEER TECHNISCHE EN POLITIEKE ORGANEN VAN DE VN

De ontwikkelingsrelevante financiering die opgenomen staat bij de bijdragen aan de technische en politieke organen van de VN bestaat in de eerste plaats uit het ODA-deel van de verplichte bijdrage aan de VN-begroting. Omwille van de stijging in die begroting is dat volume sinds ongeveer tien jaar toegenomen. Ook het Bureau voor Drug- en Misdadbestrijding UNODC ontving tot enkele jaren geleden vrij geregeld Belgische bijdragen. Maar vooral de vredesoperaties van de VN (Departement Vredesoperaties DPKO) vertegenwoordigen de laatste jaren aanzienlijke middelen, ook al bedraagt het deel dat als ODA aanre-

kenbaar is slechts 7% van de totale bijdrage⁹. De bijdragen aan het Fonds voor Vredesopbouw UNPBF daarentegen zijn niet zo omvangrijk en ook beperkt tot de jaren 2009-2011.

In deze rubriek is ook het Bureau van de Hoge Commissaris voor Mensenrechten OHCHR opgenomen. Het OHCHR maakt sinds het jaar 2000 deel uit van de lijst van multilaterale partnerorganisaties van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en ontvangt structurele DGD-middelen. Het mandaat van de organisatie blijft evenwel in sterke mate politiek van aard.

Grafiek 10: Belgische ODA-bijdragen aan technische en politieke VN-organen 1990-2015 (in miljoen euro)

Onder de rubriek *Other UN* vallen onder meer de bijdragen die betrekking hebben op vredeshandhaving en preventieve diplomatie. Het is niet altijd mogelijk om in de database de precieze institutionele opsplitsing van die bijdragen terug te vinden¹⁰.

Overigens stonden de bijdragen voor vredeshandhaving en preventieve diplomatie in de periode 2000-2003 op de DGD-begroting.

⁹ Een deel van de bijdragen aan DPKO (met name voor de operatie in Congo - MONUSCO) is overigens niet ingeschreven op de begroting van Buitenlandse Zaken, maar wel op die van DGD.

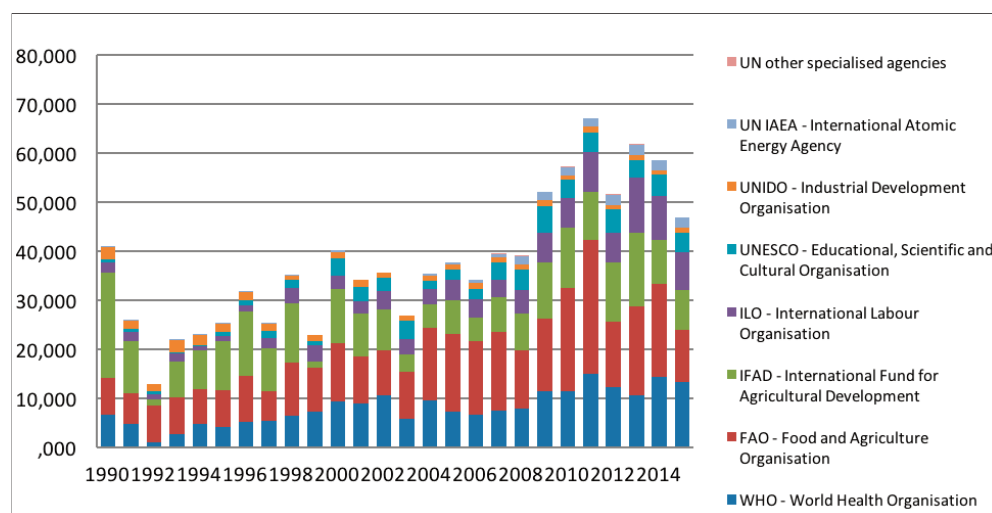
¹⁰ De hoge cijfers van 'other UN' in 2003 zijn te verklaren door een foutieve groepering van diverse andere bestemmingen onder deze VN-hoofding, voor een bedrag van ongeveer 10 miljoen.

GESPECIALISEERDE AGENTSCHAPPEN

De bijdragen aan de gespecialiseerde agentschappen van het VN-systeem hebben een vrij gestage (nominale) groei gekend, hoewel dat beeld enigszins wordt verstoord door onregelmatige stortingen aan het Internationaal Fonds voor Landbouwtwikkeling IFAD. De bijdragen aan IFAD bestaan uit de openvolgende stortingen voor de zogenaamde 'heraanvullingen der middelen' (*replenishments*) maar eveneens, zeker in het verleden, uit bijkomende bijdragen van het Belgisch Overlevingsfonds en het latere Belgisch Fonds voor Voedselzekerheid.

In deze categorie is de FAO de belangrijkste partner¹¹, samen met IFAD en ook met de Wereldgezondheidsorganisatie WHO. De laatste jaren wordt ook de Internationale Arbeidsorganisatie ILO een zichtbare partner. De cijfers omvatten zowel de vrijwillige bijdragen aan de betrokken organisaties als het deel van de verplichte bijdragen aan de organisaties die als ODA aanrekenbaar zijn.

Grafiek 11: Belgische bijdragen aan de gespecialiseerde VN-agentschappen (enkel ODA) 1990-2015 (in miljoen euro)

Alle in de grafiek meegenomen verplichte bijdragen aan de reguliere begroting van de gespecialiseerde agentschappen zijn afkomstig van de begroting van de FOD Buitenlandse Zaken, ofwel bij de afdeling Buitenlandse Zaken zelf (zoals voor de VN en het Internationaal Atoomenergieagentschap IAEA) ofwel bij de afdeling ontwikkelingssamenwerking (DGD) (de zes andere). Maar in het verleden is dat niet altijd zo

geweest. In 2004 nam DGD de verplichte bijdragen over van de technische departementen voor Volksgezondheid (voor WHO), Arbeid en Tewerkstelling (voor ILO) en van de begrotingsafdeling Buitenlandse Zaken (voor UNESCO en FAO)¹². De bijdragen aan de Organisatie voor Industriële Ontwikkeling UNIDO en IFAD¹³ daarentegen hebben altijd al op de begroting ontwikkelingssamenwerking gestaan.

¹¹ Zoals hoger vermeld bevatten de bijdragen aan de FAO ook een belangrijk luik humanitaire hulpverlening.

¹² In datzelfde jaar werd ook de verplichte bijdrage aan IOM overgenomen van de FOD Binnenlandse Zaken.

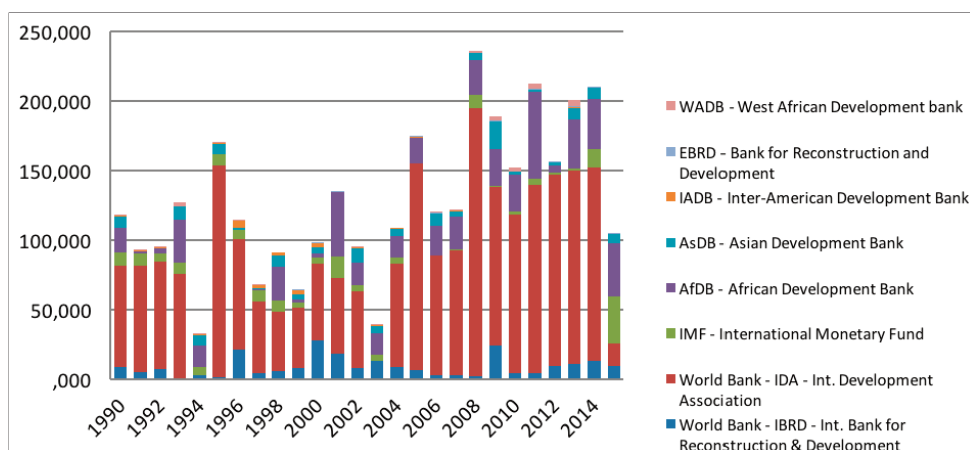
¹³ IFAD is formeel een gespecialiseerd agentschap van de VN en wij hebben het hier opgenomen, maar het zou evengoed onder de rubriek IFI's kunnen behandeld worden.

De Belgische multilaterale hulp via de IFI's

De bijdragen aan de internationale financiële instellingen (IFI's) vormen het traditionele derde grote kanaal van de België-

sche multilaterale hulpverlening. Grafiek 12 geeft een grafisch overzicht van de evolutie van de Belgische bijdragen aan de IFI's.

Grafiek 12: Belgische bijdragen aan de Internationale Financiële Instellingen 1990-2015 (in miljoen euro)

Hier valt natuurlijk de dominante positie van de Wereldbank en in mindere mate van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank op. De bijdrage aan de Wereldbankgroep wordt vooral gedragen door de betalingen voor de Internationale Ontwikkelingsassociatie IDA.

De sterke schommelingen in de bijdragen aan de Wereldbankgroep zijn te verklaren door variaties in het tijdstip dat de fondsen worden overgemaakt. In sommige jaren werden geen bijdragen aan IDA overgemaakt, maar dan kwam er het volgende jaar (1995) of twee jaar later (2005) een inhaalbeweging. Het hoge bijdrageniveau van 2008 valt op gelijkaardige wijze te verklaren: dat jaar werd een dubbele bijdrage geleverd, waardoor ons land de nationale begrotingskalender (eindelijk) kon afstemmen op het kalenderjaar van de Wereldbank.

Zeer opvallend is ook de zeer sterke daling van de bijdragen aan IDA in 2015. Dat is het gevolg van de beslissing van de huidige regering om de nieuwe bijdragen voor IDA uit te smeren over een langere betaalperiode dan vroeger. In de jaren 1990 stonden de bijdragen aan IDA nog ingeschreven in de begroting van de FOD Financiën. Na een eerste tijdelijke overname door het budget Ontwikkelingssamenwerking in 1993 gebeurde deze overname vanaf 1997 op structurele wijze.

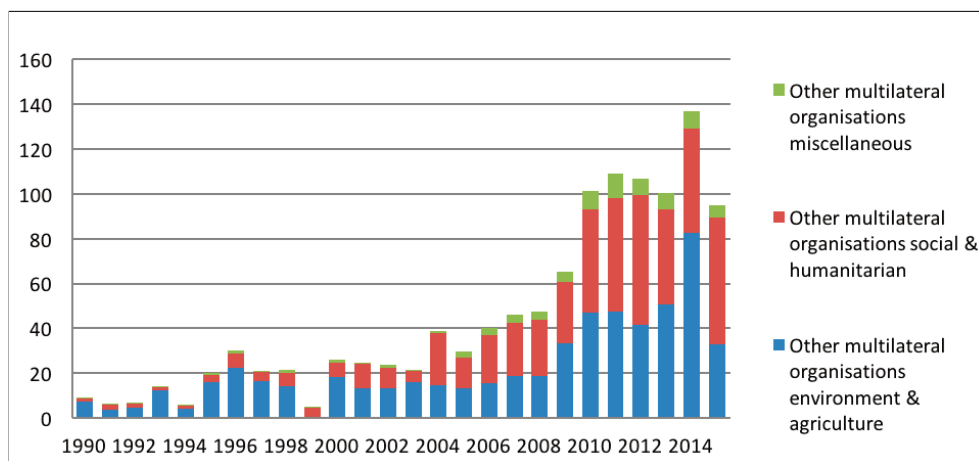
Het IMF heeft in het recente verleden vrij omvangrijke bijdragen ontvangen van ons land. Het is ook een vaste partner geworden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

De Belgische multilaterale hulp via andere multilaterale organisaties

De vierde categorie van multilaterale organisaties bestaat uit de instellingen die geen rechtstreekse band hebben met het systeem van de Verenigde Naties, maar wel ontwikkelingsrelevante activiteiten uitvoeren. Grafiek 13 toont de evolutie van de Belgische bijdragen aan deze categorie van organisaties die als ODA

aanrekenbaar zijn. Om het geheel enigszins begrijpelijk te houden, hebben we deze zeer diverse categorie onderverdeeld in drie thematische clusters: landbouw en leefmilieu, de sociale cluster en de overige organisaties.

Grafiek 13: Belgische ODA-bijdragen aan andere multilaterale organisaties en initiatieven 1990-2015 (in miljoen euro)

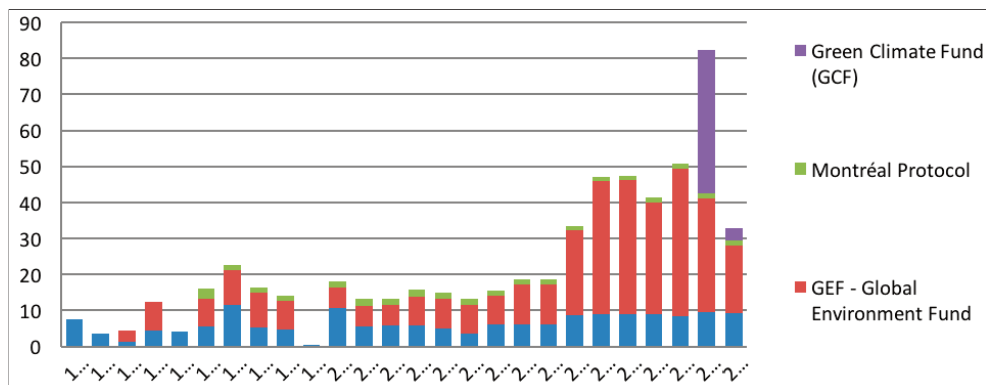

LANDBOUW EN LEEFMILIEU

De bijdragen in de cluster landbouw en leefmilieu bestaan sinds een twintigtal jaar uit de steun aan het internationaal landbouwonderzoek (CGIAR), de *Global Environment Facility* (GEF) en het Multilateraal Fonds van het Protocol van Montreal. In 2014

droeg ons land 40 miljoen euro bij aan het nieuw opgerichte *Green Climate Fund*. Dit nieuwe fonds zal ook in de toekomst ongetwijfeld een begunstigde blijven van de Belgische multilaterale samenwerking.

Grafiek 14: Belgische bijdragen aan andere multilaterale organisaties: landbouw en leefmilieu 1990-2015 (in miljoen euro)

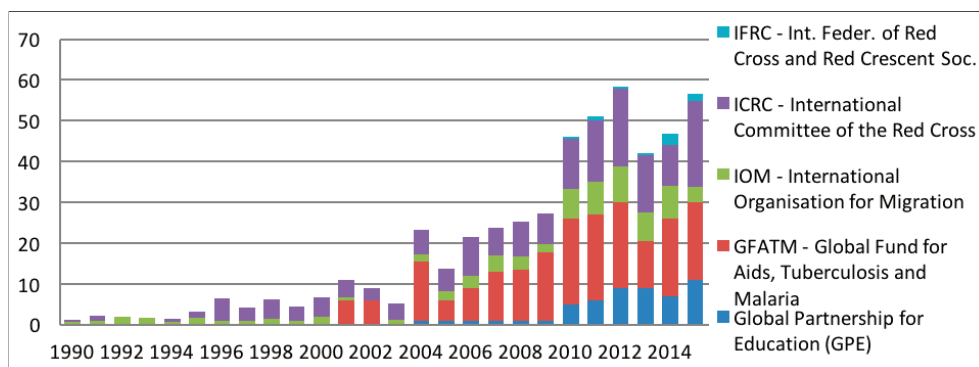

DE SOCIALE EN HUMANITAIRE CLUSTER

Een belangrijke speler in deze categorie is het Wereldwijde Fonds tegen aids, malaria en tuberculose. Een andere belangrijke begunstigde is het Internationaal Comité van het Rode Kruis¹⁴. Maar ook de Internationale Organisatie voor Migratie

IOM wordt goed zichtbaar, evenals de bijdragen aan het Wereldwijde Partnerschap voor Onderwijs, dat vroeger bijdragen ontving onder de benaming *Education for All Fast Track Initiative*.

Grafiek 15: Belgische bijdragen aan andere multilaterale organisaties: sociaal en humanitair 1990-2015

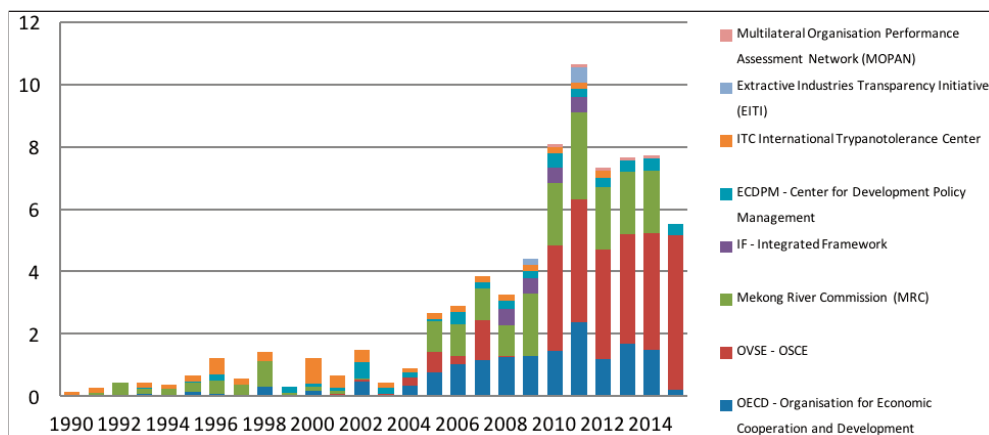

ANDERE INTERNATIONALE ORGANISATIES EN INITIATIEVEN

Ten slotte geeft Grafiek 16 nog een overzicht van enkele diverse als ODA aanrekenbare bijdragen van ons land. De belangrijkste begunstigden hier zijn de OESO en de Europese Orga-

nisatie voor Samenwerking en Ontwikkeling, in financiële termen telkens beperkt tot het als ODA aanrekenbare deel van die bijdragen.

Grafiek 16: Bijdragen aan andere multilaterale organisaties (diverse) 1990-2015

¹⁴ Wij hebben in deze vierde categorie immers ook de Rode-Kruisorganisaties (Comité en Federatie) ondergebracht, hoewel deze organisaties eigenlijk internationale ngo's zijn.

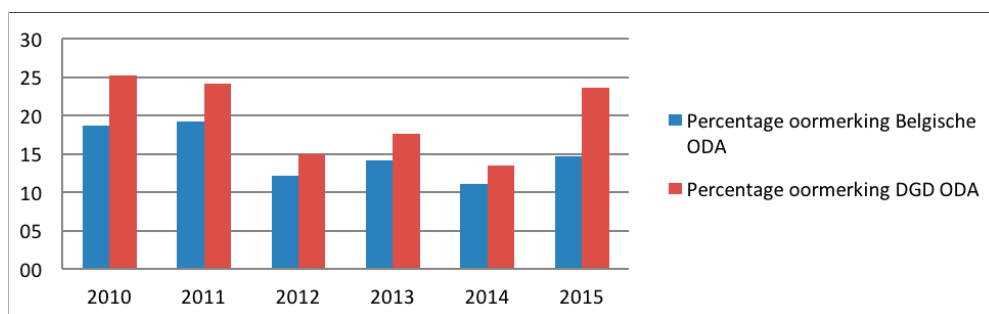
De evolutie van de aard van de bijdragen

CORE-FINANCIERING VERSUS OORMERKING

Zowel op internationaal als op Belgisch niveau wordt de laatste jaren heel wat aandacht besteed aan de aard van de multilaterale bijdragen. In geval van core-financiering komt de bijdrage terecht in de algemene begroting van de organisatie of instantie die de steun ontvangt en draagt ze dus bij aan de algemene activiteiten. Bij oormerking heeft de financiering een specifieke thematische of geografische bestemming. De fel gestegen oormerking, die vooral zichtbaar is in de bijdragen aan de organisaties

van het VN-systeem, baart veel waarnemers zorgen omdat het een belemmering zou kunnen vormen voor een efficiënte multilaterale samenwerking. De Belgische federale ontwikkelingssamenwerking past sinds 2008-2009 een beleid van maximale core-financiering toe. Grafiek 17 toont hoe dat beleid merkbaar is in de oormerkingspercentages, al valt ook op dat de oormerking in 2015 opnieuw gestegen is.

Grafiek 17: Evolutie oormerking van de Belgische multilaterale samenwerking 2010-2015

Het is evenwel niet zo gemakkelijk om daar eenduidige conclusies uit te trekken. Een belangrijke verklaring voor de omslag in 2015 is immers de sterke daling van de core-financiering in dat

jaar, zoals blijkt uit Tabel 1. Niettemin verhoogde ook de oormerking met 26 miljoen euro.

Tabel 1: Evolutie van de core- en non-core-bijdragen van België en DGD 2010-2015 (in miljoen euro)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Core-bijdragen België	735	789	717	769	856	720
Waarvan DGD	458	510	445	494	555	367
Geoomerkte bijdragen België	168	187	99	126	106	124
Waarvan DGD	154	162	78	106	87	113
Totaal multilaterale bijdragen België	902	976	815	894	962	844
Waarvan DGD	611	672	523	601	643	479
Percentage oormerking Belgische ODA	18,6	19,2	12,1	14,1	11,0	14,7
Percentage oormerking DGD ODA	25,2	24,1	14,9	17,6	13,5	23,6

VERPLICHTE BIJDAGEN VERSUS VRIJWILLIGE BIJDAGEN

We kunnen lang debatteren over de al dan niet verplichte aard van de multilaterale bijdragen. In feite gaat het om een breed spectrum dat varieert van heel sterk verplicht naar heel vrijwillig. We zouden de multilaterale bijdragen kunnen onderbrengen in drie categorieën. De eerste kunnen we omschrijven als structureel 'verplicht', de tweede als verplicht gedurende een bepaalde tijd en de derde als (juridisch) vrijwillig van aard.

Onder de eerste categorie van structureel verplichte bijdragen vallen:

- de bijdragen aan de EU-begroting en het Europees Ontwikkelingsfonds (inclusief de EIB)
- de bijdragen aan de gewone begroting van de VN en de gespecialiseerde instellingen (de *assessed contributions*)
- de bijdragen aan de operaties voor vredeshandhaving en andere bijdragen die gemandateerd worden door de VN-Veiligheidsraad

Onder de tweede categorie (verplicht gedurende een bepaalde tijd) vallen de heraanvulling van de middelen van de internationale financiële instellingen. Die worden verplicht zodra ons land heeft ingestemd met de bijdragesleutels die van toepassing zijn en die bepalend zijn voor de bijdragen van ons land gedurende de periode van de heraanvulling (meestal drie of vier jaar). Die instemming gebeurt meestal door het verzenden van een *Letter of Contribution/Commitment*.

Onder de derde categorie kunnen we de volgende bijdragen rangschikken (in dalende graad van verplichting):

- de bijdragen aan fondsen en programma's die een indicatieve verdeelsleutel hanteren waarmee ons land zijn instemming betuigt (zonder dat deze formeel en juridisch wordt vertaald). Dit geldt alleen voor de duur van deze aanvulling of gesuggererde periodes (meestal drie of twee jaar);
- de bijdragen waarvoor ons land een formele schriftelijke intentieverklaring heeft overmaakt, veelal voor de zogenaamde multilaterale partnerorganisaties;
- de bijdragen die in het kader van de jaarlijkse begrotingsmiddelen worden toegekend aan multilaterale begunstigden.

Het is natuurlijk zo dat er ook een politieke factor meespeelt bij het beoordelen van de aard (verplicht of niet verplicht) van een multilaterale bijdrage. Bij sommige organisaties speelt een sterke politieke verplichting/motivatie om vrijwillig bij te dragen. Dat is onder meer het geval bij het Internationaal Atoomenergie-agentschap IAEA, waar de donorgemeenschap in het algemeen bijdraagt omdat die bijdrage mede bepalend is voor de samenwerking van de ontwikkelingslanden aan de non-proliferatie van atoomwapens. De vrijwillige financiering van activiteiten van internationale instellingen die ons land mee heeft opgericht¹⁵ om tegemoet te komen aan een nieuwe behoefte, zoals bijvoorbeeld het Internationaal Instituut voor Democratie en Electorale Bijstand IDEA, kan politiek meer aangewezen zijn dan bijdragen aan een organisatie die wel op de OESO-DAC-lijst staat, maar waarmee ons land geen specifieke band heeft.

¹⁵ Via een parlementaire ratificatieprocedure.

REEDS VERSCHENEN MO*PAPERS

2016

- dec 2016: 25 jaar Belgische multilaterale samenwerking
Kan een kleine speler groot worden in multilateraal verband?
(*Kris Panneels*)
- dec 2016: De multilaterale ontwikkelingssamenwerking.
Wat we samen doen, doen we beter? (*Kris Panneels*)
- okt 2016: De strijd om de Europese ontwikkelingsbudgetten
(*Dirk Brems en Sarah Hulsmans*)
- jul 2016: Herverdelingssamenwerking (*Gorik Ooms*)
- mei 2016: Humanitaire hulp voor deze tijd? (*Overseas Development Institute*)
- apr 2016: Buen vivir: Komt het goede leven uit Zuid-Amerika?
(*Eduardo Gudynas*)
- mar 2016: De EU als "ontwikkelingsland", De universele
ontwikkelingsagenda van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen
in het Europees beleid (*Dirk Brems en Julie Lamsens*)
- mar 2016: Europa redden door de democratie te herstellen (*Stephen
Bouquin en Karin Verelst, Thomas Fazi*)
- feb 2016: Anno 2016 is ontwikkeling niet meer wat ze is geweest
(*Emiel Vervliet*)
- jan 2016: De stille revolutie van sociaal ondernemers, Sociaal
ondernemerschap als nieuwe benadering voor internationale
solidariteit? (*Fons van der Velden en Pol De Greve*)

2015

- nov 2015: Het ei van Columbus voor ontwikkelingssamenwerking?
(*Dirk Brems en Tina Tindemans*)
- okt 2015: Textielarbeidsters hebben sociale bescherming nodig (*Sarah
Vandoorne*)
- okt 2015: De twijfelachtige kleuren van groen geld (*Gert Van Hecken
en Kahlil Baker*)
- sep 2015: Zijn de opkomende landen nu gevestigde machten?
(*Dries Lesage, Stijn Sintubin, Ng Sauw Tjhoi, Laurent Delcourt,
Jef Van Hecken, Karin Debroy, Lien Verpoest*)
- apr 2015: Moeten kernwapens gewoon verboden worden?
(*Tom Sauer*)
- apr 2015: Een TTIP van sluiert: meer vrijhandel dient de winst, niet de
mensen (*Emiel Vervliet*)
- jan 2015: De ontwikkelingssamenwerking voorbij? (*Marcus Leroy*)

2014

- december 2014: Wet breekt nood, Toekomst voor rondtrekkende
veehouders in Afrika? (*Koen Van Troos*)
- november 2014: #LuxLeaks (*Kristof Clerix / ICIJ*)
- oktober 2014: Nog steeds gelukkig getrouwd? Een gouden bruiloft in
de ontwikkelingssamenwerking (*Gijs Justaert*)
- juli 2014: Wordt de geopolitieke kaart van het Midden-Oosten
hertekend? (*David Criegemans*)
- juni 2014: We zijn allemaal verschillend. U ook? (*Rachida Lamrabet*)

- mei 2014: Gouden tijden voor de rijken? (*Paul Krugman*)
- apr 2014: Kunnen voorbehoedmiddelen de wereld redden?
(*Simon Calcoen*)
- mrt 2014: Gaan de groeilanden een diepe duik tegemoet?
(*Pierre Salama*)
- feb 2014: Buitenlandse berichtgeving is dood, leve de mondiale jour-
nalistiek? (*Gie Goris*)
- feb 2014: Is Afghanistan klaar voor 2014? (*Thomas Ruttig*)
- jan 2014: Ligt Pakistan op het Arabisch schiereiland?
(*Bruno De Cordier*)

2013

- dec 2013: Schept microkrediet slechts een illusie van ontwikkeling?
(*Milford Bateman en Ha-Joon Chang*)
- sep 2013: Kan Afrika zijn ontwikkeling zelf financieren uit hogere
belastingsofbrensten? (*Mick Moore*)
- jun 2013: Is uw gsm goud waard?
- apr 2013: Wat weten we (niet) over het geweld in Oost-Congo?
(*Koen Vlassenroot, Steven Spittaels, Kris Berwouts en Nadia Nsayi*)
- apr 2013: Bestaan de Zapatisten nog? (*François Hautart*)
- feb 2013: Kan rijst West-Afrika voeden? (*Saartje Boutsen en Jan Aertsen*)
- feb 2013: Hoe komt het dat Afrika de Millenniumdoelstellingen niet
haalt? (*Dimitri Van den Meerssche*)

2012

- okt 2012: Genetisch gewijzigd voedsel als oplossing voor het honger-
probleem? (*Hielke Van Doorslaer*)
- sep 2012: Kan zwart-Afrika voedselzekerheid bereiken? (*UNDP*)
- sep 2012: What is the Rise of South-South relations about ?
(*Sanoussi Bilal*)
- apr 2012: Hoe inclusief is onze ontwikkelingssamenwerking? (*PHOS*)
- mar 2012: Brengen verkiezingen meer democratie in Congo?
(*Mieke Berghmans en Nadia Nsayi*)
- mar 2012: Wat na Busan? (*Bert Jacobs*)
- mar 2012: Kan de politiek de ontwikkelingssamenwerking redden?
(*Alex Duncan en Gareth Williams*)
- feb 2012: Wordt het precariaat een nieuwe sociale klasse?
(*Guy Standing*)
- feb 2012: Waarheen met de revoluties in Egypte en Syrië?
(*Brigitte Herremans, Pieter Stockmans en Majd Khalifeh*)

2011

- nov 2011: Kan armoede overwonnen worden?
(*Abhijit Vinayak Banerjee en Esther Duflo*)
- nov 2011: Is India goed bezig? (*Jean Drèze en Amartya Sen*)
- nov 2011: Een keerpunt voor sociale bescherming wereldwijd?
(*Gijs Justaert en Bart Verstraeten*)
- okt 2011: Heeft ontwikkelingshulp zijn tijd gehad? (*Marcus Leroy*)
- okt 2011: 7 billion: development disaster or opportunity?
(*Hania Zlotnik and Fred Pearce*)

- sep 2011: Erkenning van de Palestijnse staat: een game changer? (*Brigitte Herremans*)
- jun 2011: Een uitweg uit de nieuwe voedselcrisis? (*Saartje Boutsen*)
- mei 2011: Is het einde van de bevolkingsgroei werkelijk in zicht? (*Ronald C. Schoenmaeckers*)
- apr 2011: Waarom gelijkheid beter is voor iedereen (*Richard Wilkinson en Kate Pickett*)
- mar 2011: Welke toekomst voor de ontwikkelingssamenwerking? (*Nemat Shafik*)
- feb 2011: Realiteit of mythe? Minerale rijkdom als motor van het geweld in het oosten van Congo (*Rachel Perks en Koen Vlassenroot*)

2010

- dec 2010: Heeft Congo kans van slagen? (*Tom De Herdt, Kristof Titeca en Inge Wagemakers*)
- nov 2010: Heeft de crisis het draagvlak van ontwikkelingssamenwerking ondermijnd? (*Tom De Bruyn & Ignace Pollet*)
- nov 2010: De laatste energiecrisis? Betekent piekolie het einde van de homo Petroliensis? (*Elias Verbanck*)
- sep 2010: Wat doet China in Afrika en Latijns-Amerika? (*John Vandaele & Marc Vandepitte*)
- sep 2010: De millenniumdoelstellingen: wachten op de grote doorbraak? (*Lonne Poissonnier & Rudy De Meyer*)
- jun 2010: Hoe goed zijn Brazilië, China en India in armoedebestrijding? (*Emiel Vervliet*)
- mei 2010: Why is poverty a human right crisis? (*Irene Khan and Steven Vanackere*)
- mei 2010: Wat is nu eigenlijk goed bestuur? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2010: Is er Apartheid in het Heilige land? (*Korneel De Rynck*)
- mar 2010: Water zonder grenzen? Het regionaal belang van het Afghaanse water (*Benjamin Sturtewagen*)
- feb 2010: Wat met de Cubaanse revolutie na Fidel Castro? (*Marc Vandepitte*)
- feb 2010: Leidt klimaatverandering tot oorlogen? (*Harald Welzer en Jamie Shea*)
- jan 2010: Mogen we nog dieren eten in tijden van klimaat- en voedselcrisis? (*Jonathan Safran Foer en Louise Fresco*)

2009

- nov 2009: Spionage in het hart van Europa? (*Kristof Clerix*)
- nov 2009: Hebben de ngo's hun ziel verkocht aan de minister van Ontwikkelingssamenwerking? (*Jean Reynaert en Patrick Develtere*)
- okt 2009: Chaos in Afghanistan en Pakistan? (*Ahmed Rashid en Jef Lambrecht*)
- sep 2009: De 'Gele Reus' in ademnood? (*Samia Suys*)
- sep 2009: Is ontwikkelingshulp verantwoordelijk voor de armoede in Afrika? (*Dambisa Moyo en Kumi Naidoo*)
- jul 2009: Is dit de nieuwe kolonisering? (*International Food Policy Research Institute, The Economist, vertaling Emiel Vervliet*)
- jun 2009: Kan de G20 de wereld redden? (*Emiel Vervliet*)

- apr 2009: Hoezo, vrije meningsuiting? (*Ruddy Doom en Sofie Van Bauwel*)
- mar 2009: Hebben financiële speculanten 120 miljoen mensen honger laten lijden? (*Peter Wahl, vertaling en samenvatting door Emiel Vervliet*)
- mar 2009: What is the status of human rights in Iran? (*Shirin Ebadi*)
- feb 2009: Hoe zien wij Gaza? (*Ruddy Doom en Simone Korkus*)

2008

- dec 2008: Wat is waardig werk? (*Emiel Vervliet*)
- nov 2008: Betalen de armen de prijs van een slecht beleid? (*Saar Van Hauwermeiren*)
- okt 2008: Hoeveel armen zijn er nu eigenlijk? (*Emiel Vervliet*)
- okt 2008: Blinkt alle goud? (*Catapa*)
- jul 2008: Door welke lens kijken wij naar China? (*Kristof Decoster*)
- jun 2008: Heeft Congo iets aan zijn mijnen? (*Raf Custers*)
- jun 2008: Wie zorgt er voor een echte groene revolutie? (*Jan Aertsen en Dirk Barrez*)
- mei 2008: Kan onverschilligheid dodelijk zijn? (*Forum for African Investigative Reporters, vertaling en samenvatting: Emiel Vervliet*)
- mar 2008: Levert de traditie de oplossing? (*Bert Ingelaere*)
- feb 2008: Kunnen boeren de wereld redden? (*Saartje Boutsen*)
- jan 2008: Neemt de inkomensongelijkheid in de wereld toe of af? (*Emiel Vervliet*)

2007

- dec 2007: Waar de kassa altijd rinkelt? (*Internationaal Vakverbond, vertaling: Emiel Vervliet*)
- dec 2007: Is er leven na Kyoto? (*Simon Calcoen, Peter Tom Jones, Edith Vanden Brande en Alma De Walsche*)
- okt 2007: Zijn de EPA's levensgevaarlijk? (*Marc Maes*)
- sep 2007: Ligt de Afrikaanse hemel in Barcelona? (*Roos Willems, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Hoe erg is het klimaat eraan toe? (*IPCC, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Redt de minister van Financiën het klimaat? (*Aviel Verbruggen, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Viva el populismo? (*Emiel Vervliet en Alma De Walsche*)
- mar 2007: Veertig jaar bezetting - Hoe lang nog? (*Ludo De Brabander & Brigitte Herremans*)

2006

- dec 2006: Hoe geglobaliseerd is de islam? (*Olivier Roy*)
- dec 2006: Zit de Congolese toekomst in de grond? (*Sara Frederix en John Vandaele*)
- nov 2006: Helpt onze hulp tegen honger? (*Saartje Boutsen en Jan Vannoppen*)
- nov 2006: Wil China de wereld overheersen? (*Jonathan Holslag*)

